



Lausunto tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän raportista

Syöpäjärjestöt kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa kehittämistyöryhmän löytäneen monipuolisen keinovalikoiman tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentämiseksi. Jotta tupakkalaissa asetettu tavoite nikotiinittomasta Suomesta toteutuu vuoteen 2030 mennessä, raportin esityksiä on ryhdyttävä toimeenpanemaan pikaisesti.

Tupakka on suurin yksittäinen syöpää aiheuttava tuote. Jopa joka kolmas syöpä johtuu tupakasta. Keuhkosyövän lisäksi ne voivat olla muun muassa suu- ja kurkkusyövän, ruokatorven syövän ja suolistosyövän taustalla. Syöpäjärjestöt on tehnyt pitkään työtä suomalaisten tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentämiseksi erityisenä painopisteenämme nuoret. Mitä laajempi joukko toimijoita on tupakattomuustyön takana, sitä vaikuttavampaa se on.

Yleisiä huomioita raportista

Syöpäjärjestöt pitää raportissa esitettyjä toimenpiteitä tarpeellisina ja kannattamisen arvoisena. Niitä on tärkeä lähteä edistämään. Sosiaali- ja terveysministeriö tarvitsee tuekseen päättäjien vahvan tahdon ja muiden ministeriöiden sitoutumisen. Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentämisen tulee olla yhteinen tavoite, joka ei toteudu vain STM:n tai terveydenhuollon toiminnalla.

Syöpäjärjestöt haluaa kuitenkin huomauttaa, että raportti olisi voinut vahvemmin huomioida tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön sosio-ekonomiset erot, näiden erojen vaikutukset toimenpiteiden suunnitteluun ja kohdentumiseen sekä eri erityisryhmät. Ellei tupakkapolitiikassa huomioida sitä, että tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö on korostuneen yleistä toisaalta matalasti koulutetuilla ja toisaalta eri tavoin huono-osaisilla ihmisillä, eivät tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentämisen toimet kohdennu parhaalla mahdollisella tavalla. Tämän sosio-ekonomisen näkökulman tulisi olla läpileikkaavana ajatuksena tupakkapolitiikassa.

Tupakkapolitiikassa tehtyjen ratkaisujen on välttämätöntä olla sellaisia, että ne huomioivat uudet ja kehitteillä olevat tupakka- ja nikotiinituotteet. Erilaisten rajoitusten ja verotuspäätösten tulee heti alusta lähtien koskea myös uusia tuotteita.

Osana tupakkapolitiikan kehittämistä on toteutettava myös tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuuden ja käytännön toteutumisen seuranta. Jotta tupakkapolitiikka voidaan kehittää mahdollisimman toimivaan suuntaan, on syytä seurata, mitä vaikutuksia jo tehdyillä päätöksillä ja uusilla tehtävillä päätöksillä on ja millä tavoin vastuutetut tahot tosiasiallisesti toteuttavat päätöksiä.

Yksityiskohtaisia huomioita raportin esityksistä

Kommentoimme seuraavassa tarkemmin muutamia toimenpide-ehdotuksia, joita pidämme erityisen tärkeinä ja/tai joissa on muutostarpeita.



1. Verotus (toimenpiteet 1-3)

Kannatamme tupakkaverotusta koskevia tavoitteita. Veronkorotusten tulee jatkua myös seuraavilla vaalikausilla. Esitys vaiheittaisista veronkorotuksista isojen kertakorotusten sijaan on järkevä ja kestävä tapa toteuttaa asia. Tupakkaveron korotus on selkeä ja vaikuttava toimi, jolla voidaan vähentää tupakointia ja ehkäistä sen aloittamista. On tärkeää, että verotus koskee myös uusia nikotiinituotteita erilaisine välineistöineen.

2. Tupakkatuotteiden ikärajat (toimenpide 4)

Tupakka- ja nikotiinituotteiden ostoikärajojen nosto 20 vuoteen on mielestämme kannatettavaa. Mitä pitempään nuori elää ilman nikotiinia, sitä parempi. Ainoana toimenpiteenä ikärajojen nosto ei kuitenkaan riitä vaan tarvitsee rinnalleen muun muassa muita tässä raportissa esitettyjä toimenpiteitä.

Syöpäjärjestöt ei näe tarpeellisena erotella ikärajoja tupakka- ja nikotiinituotteiden ja tupakointivälineiden välillä vaan pitää mahdollisena, että molempien ikäraja olisi 20 vuotta.

3. Tunnusomaisten makujen ja tuoksujen kieltö (toimenpide 5)

Syöpäjärjestöjen mielestä työryhmän esitys tunnusomaisten makujen ja tuoksujen kiellosta tulee toteuttaa. Kiellosta säädettyä on varmistettava, että se koskee myös kaikkia uusia ja kehitteillä olevia tupakka- ja nikotiinituotteita.

4. Yhdenmukaiset tuotepakkaukset (toimenpide 14)

Ehdotettu toimenpide tuotemerkittömistä, yhdenmukaisista pakkauksista kaikille tupakkatuotteille, nikotiinesteille ja täyttöpakkauksille on erittäin tärkeä uudistus, jonka Suomen soisi toteuttavan mahdollisimman pian. On tärkeää edistää toimia, joilla vähennetään tupakkatuotteiden käytön houkuttelevuutta sekä harhaanjohtavien mielikuvien luomista.

5. Tupakoinnin lopettamisen tuki (toimenpiteet 17-24)

Tupakoinnin lopettamisen tuki on äärimmäisen tärkeää ja siinä on nykyisellään paljon kehitettävää. Raportissa on hyviä ja tärkeitä esityksiä tähän liittyen.

Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamisen tuen tulisi olla kaikkien tarvitsevien helposti saatavilla. Esitämme, että tupakkavieroitukseen liittyvät terveydenhuollon käynnit olisivat maksuttomia.

Esitys siitä, että tupakkavieroituksessa käytettävät reseptilääkkeet olisivat sairausvakuutuksen lääkekorvauksen piirissä, on hyvä. On tarpeen myös varmistaa, että tupakkavieroituksesta syntyvät kustannukset ovat harkinnanvaraisten tukien, kuten toimeentulotuen, hyväksyttävä peruste. Yhdenkään ihmisen mahdollisuus hakea tukea tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamiseen ei saa olla kiinni taloudellisesta tilanteesta.

Lopettamisen tukea tulee vahvistaa koko terveydenhuollon ja sairaanhoidon kokonaisuudessa. Yksittäiset hyvät tupakoinnin vähentämisen toimet eivät kunnolla toimi, ellei niiden rinnalla ole monipuolista ja oikea-aikaista lopettamisen tukea. Lisäksi on pidettävä huolta, ettei esimerkiksi savuttoman leikkauksen konsepti estä ketään



saamasta tarvitsemaansa välttämätöntä hoitoa. Esimerkiksi syöpäpotilaiden kohdalla tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettaminen on erittäin tarpeellista. Syövän hoidon kannalta on kuitenkin välttämätöntä varmistaa tarvittava hoito mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näiden periaatteiden yhteensovittaminen vaatii monipuolista, oikea-aikaista ja riittävän pitkäkestoista lopettamisen tukea.

Kuten raportissakin todetaan, tuki on vaikuttavimmillaan, kun se toteutetaan moniammatillisesti. Terveystieteiden toimijoiden lisäksi myös sosiaalipalvelut, nuoriso- ja opetustoimen palvelut sekä työvoimapaikat on saatava yhdessä toimimaan tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentämiseksi. Myös työpaikoilla ja työmarkkinajärjestöillä on merkittävä rooli tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamisen tukemisessa. Tätä käsitellään raportissa mielestämme liian vähän. Työterveydenhuollon rooli on nostettu mukaan raporttiin mutta on syytä varmistaa, että lopettamisen tukea tarjotaan myös työttömille sekä kuntouttavassa työtoiminnassa oleville.

On erittäin hyvä, että ammatilliset oppilaitokset on nostettu esiin raportissa. Niiden, samoin kuin yläasteiden, tulee olla erityisen huomion kohteena niin nikotiinittomien ympäristöjen rakentamisessa kuin tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamisen tuen kehittämisessä. Raportti ei riittävässä määrin huomioi ammatillisen koulutuksen reformia ja yhä lisääntyvää työssä oppimisen osuutta ammatillisissa opinnoissa. Mitä vähemmän opiskelija on oppilaitoksessa, sitä vähemmän opetushenkilökunta ja opiskeluterveydenhuolto pääsevät häneen vaikuttamaan. Työssä oppiminen luo entisestään painetta sille, että myös työnantajilla tulee olla vastuuta tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamisesta sekä nikotiinittomasta työkuulttuurista ja -ympäristöstä. Työpaikan nikotiinittomuuden tulisi olla yhtenä kriteerinä hyväksyttäessä työpaikkoja työssäoppimispaikoiksi. Varsinkin tietyillä aloilla työskentelykulttuuriin liittyy läheisesti tupakointi. Tämän kulttuurin muuttaminen on tärkeää sekä aikuisten että opiskelijoiden tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön vähentämisessä.

Raskaudenaikaiseen tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön puuttumisen pitää alkaa varhaisessa vaiheessa, jo ennen raskautta. Tähän tarvitaan ehkäisyneuvoloiden, äitiys- ja lastenneuvoloiden sekä gynekologien tarjoamaa matalan kynnyksen lopettamisen tukea. Neuvoloiden valmiuksia ja mahdollisuuksia tukea tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamista tulee vahvistaa. Neuvoloiden työntekijöillä on oltava riittävästi tietoa oikeanlaisesta, voimavaroja tukevasta puheeksi ottamisesta sekä lopettamisen tuen menetelmistä.

Sen sijaan äitiysneuvoloiden häkämittaukset ovat Syöpäjärjestöjen mielestä yksinään riittämätön ja osin ongelmallinen esitys. Mittaukset tarvitsevat joka tapauksessa rinnalleen neuvoloiden tarjoamaa lopettamisen tukea. Lisäksi on muistettava, että raskaana olevat tupakoivat äidit ovat usein hyvin nuoria ja mahdollisesti huono-osaisia. Tämä on joukko, joka hyötyy paljon neuvolan palveluista. Häkämittaukset saattavat aiheuttaa sen, että tupakoiva odottava äiti ei enää uskalla hakeutua neuvolan palveluihin. Huomionarvoista on myös, että häkämittauksilla havaitaan vain osa tupakka- ja nikotiinituotteista ja esimerkiksi nuuska jää täysin havaitsematta.

6. Matkustajatuonnin rajoitukset (toimenpiteet 26-28)

Raportin esitykset matkustajatuonnin rajoituksista ovat kannatettavia. Ne tarvitsevat kuitenkin rinnalleen riittävät valvontaresurssit ja sen, että viranomaiset puuttuvat salakuljetukseen sekä laittomaan kauppaan ja markkinointiin. Tullin ja poliisin määrätietoiset toimet niiden edellyttämien voimavaroineen on varmistettava, jotta ehdotettu vähennys laillisessa matkustajatuonnissa voi toteutua ilman laittoman maahantuonnin ja kaupan lisääntymistä.



Nykytilanne, jossa laivayhtiöiden kannattavuus on laajalti kiinni tupakka-, nikotiini- ja alkoholituotteiden myynnistä ja niihin liittyvästä verovapaudesta, on kansanterveyden kannalta ongelmallinen. Tulee etsiä vaihtoehtoisia laivayhtiöiden kannattavuutta parantavia tuotemyyntimahdollisuuksia ratkaisemaan tämä terveystaloudellisesti haastava tilanne.

7. Uusien tuotteiden sääntely (toimenpiteet 29-35)

On erittäin tärkeää, että kaikki uudet ja kehitteillä olevat tuotteet saadaan sääntelyn piiriin. Lisäksi toimenpide 33 on tarpeellinen lisä toimenpiteelle 5.

8. Kansallinen ohjeistus tupakkapuitesopimuksen artiklasta 5.3 (toimenpide 38)

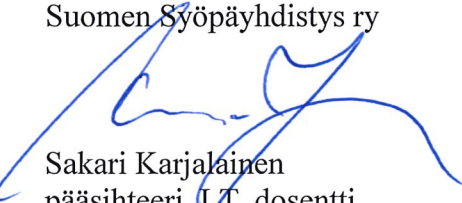
Esitys on kannatettava. Artikla 5.3:n toimeenpano ja sen merkityksen ymmärtäminen on ollut vaihtelevaa ja siksi tarvitaan kansallinen ohjeistus. Sen noudattamista on seurattava säännöllisesti.

9. Julkiset sijoitukset (toimenpide 42)

Kannatamme esitystä, että julkisia varoja ei sijoiteta tupakkateollisuuteen. Esitetty 50 %:n raja on korkea mutta se voi toimia lähtökohtana. Myöhemmin raja tulee laskea esimerkiksi 10 tai 15 prosenttiin. On varmistettava, että velvoite koskee sekä suoria sijoituksia että rahastoja.

Hyväksytty johtoryhmän kokouksessa 11.10.2018.

Suomen Syöpäyhdistys ry


Sakari Karjalainen
pääsihteeri, LT, dosentti

Lisätiedot:

terveyden edistämisen ylilääkäri Eeva Ollila, eeva.ollila@cancer.fi, 050 5904935
vaikuttajaviestinnän asiantuntija Sini Terävä, sini.terava@cancer.fi, 050 5135083